

บทบรรณาธิการ

ได้มีการคาดการณ์กันว่า โลกในศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2001-2100) จะเป็นโลกที่มีภาวะวิกฤตจากภัยพิบัติต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งภัยธรรมชาติ (Natural Disaster) อาทิ ภัยแห้งแล้ง ไฟป่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว การระบาดของโรค ฯลฯ และภัยที่เกิดจากมนุษย์ (Human-Made Disaster) อาทิ การก่อการร้าย สงครามกลางเมือง การโจมตีทางไซเบอร์ ฯลฯ แม้แต่ปัญหาฝุ่นละอองที่เรา กำลังได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึงกันในปัจจุบัน ก็เกิดขึ้นจากน้ำมือมนุษย์เป็นหลัก

ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาและรับมือกับภาวะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาด้านเหตุ อาทิ การลดปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การลดแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจก การปรับปรุงความสามารถในการกักเก็บคาร์บอน (Carbon Sink) และหรือการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนเพื่อให้สามารถรับมือกับภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น อาทิ การพัฒนาระบบเตือนภัย การพัฒนาระบบติดตามตรวจสอบการเกิดภัยพิบัติ การสร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชนถึงความเสี่ยง การเตรียมโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อรับมือกับภัยพิบัติ ฯลฯ รวมถึงอีกวิธีหนึ่งที่ใช้สำหรับรับมือกับปัญหาดังกล่าว ได้แก่ การปรับตัวเข้ากับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น (Adaptation to Disaster Risk) เพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

การปรับตัวในการทำงานนับเป็นวิธีการหนึ่งที่มนุษย์ใช้เพื่อรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในช่วงภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ซึ่งบทความวิจัยของคุณวรัญญู องค์กรา คุณธนศพล คล้ายแขก คุณณัฐชญา พิมพ์ภรณ์ และคุณปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร พิบูลแถว ได้แสดงให้เห็นว่า ในภาวะที่เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น นักกายภาพบำบัดที่ต้องทำงานคลุกคลีกับผู้ป่วยนั้น ได้ปรับตัวเข้ากับการทำงานภายใต้ความเสี่ยงดังกล่าวได้อย่างไร ซึ่งแน่นอนว่าไม่ใช่เฉพาะพวกเขาเหล่านั้นที่จะต้องปรับตัวเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการสนับสนุนการปรับตัวจากองค์กรซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของมนุษย์เพื่อรับมือกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ใช่เฉพาะการปรับตัวทางกายเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการปรับตัวทางจิตใจด้วย เพราะการเกิดขึ้นของภัยพิบัติจะทำให้มนุษย์เกิดปัญหาทางจิตใจ ความระแวง ความตระหนก ความหวาดกลัว ความรู้สึกแปลกแยก ฯลฯ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาทางกายและทางสังคมอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้นศาสนาจึงเข้ามามีส่วนสำคัญในการเพิ่มความสามารถในการปรับตัวให้กับมนุษย์ ทั้งนี้ แม้บทความวิจัยของคุณธนากร กำเนิดศิริ จะไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นเรื่องภัยพิบัติ แต่บทความดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า ด้วยสภาพสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาวัตถุได้ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา (โดยเฉพาะภัยพิบัติที่เกิดขึ้น) ศาสนาเองก็ต้องปรับตัวด้วยการปฏิรูปต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนมุมมอง และทัศนคติที่จะสามารถตอบสนองต่อโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปได้

บทบรรณาธิการ

นอกจากนี้เรายังคาดหวังกันว่า ในโลกสมัยใหม่เทคโนโลยีจะเข้ามามีส่วนสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับตัวให้กับมนุษย์ โดยเทคโนโลยีหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ เทคโนโลยีด้านเมล็ดพันธุ์ ด้วยสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง ได้ส่งผลทำให้ความมั่นคงทางอาหารของมนุษย์ (Food Security) ลดต่ำลง จนอาจทำให้เกิดวิกฤติอาหารโลก (Global Food Crisis) ดังนั้น นักวิจัยทั่วโลกจึงสนใจศึกษาค้นคว้าในประเด็นดังกล่าวอย่างมาก โดยจะเห็นได้จากในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา (ค.ศ. 2004-2023) มีงานวิจัยในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นมากอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งคุณพรณิสา วัฒนศิริ จะได้แสดงให้เห็นในบทความวิจัยของเธอ ที่ได้จากการวิเคราะห์ทางบรรณมิติผลงานวิจัยด้านเทคโนโลยีเมล็ดพันธุ์จากฐานข้อมูล Scopus ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

ท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าจะแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการใด วิธีการที่ดูจะเหมาะสมที่สุดก็คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกันไประหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การพัฒนาทางสังคม ขณะเดียวกันก็มีการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งบทความวิชาการของคุณจุฑานันท์ หุ่นดี คุณอนรรตน์ อนันทนารถ คุณพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต และคุณจักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ ได้สรุปให้เห็นว่า การพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นการพัฒนาที่เน้นความสมดุลของทั้ง 3 คุณลักษณะ ได้แก่ พอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ที่จะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

กองบรรณาธิการจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความทั้ง 4 บทความ ในวารสารสังคมวิจัยและพัฒนา เล่มที่ 1 ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2567 นี้ จะทำให้ผู้อ่านได้ขบคิด จุดให้ทำ เพื่อร่วมมือกันในการสร้างสรรค์ผลงานวิชาการ เพื่อช่วยกันหาแนวทางในการรับมือกับภัยพิบัติ ทั้งลดความเสี่ยง เพิ่มความสามารถให้แก่สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ทวงไผ่ ทองปาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวงชัย ทองปาน

บรรณาธิการวารสาร